

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnium Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MDLX. ad annum MDCXXIII.

Parisiis, 1644

XIII. De visitatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15522

ANNO
CHRISTI
1596.

& pro ecclesiarum, & beneficiorum qualitate, etiam si opus fuerit, moderando, & augendo episcopi ad felicem seminarii profectum necessaria, & opportuna decernere, ac providere poterunt.

Leue est, quod puerili ætati insitum est, vt vel minimo negotio deleatur & extingatur: idcirco summopere laborandum, vt qui pueri in seminarii disciplina educantur, & pietatis studio, ac modestiæ lege adstricti sunt, ab ea non discedant, quamdiu confirmatiores fuerint: quod animaduertentes episcopi acute prospicient, ne pueri, dum in instituta seminarii educatione viuunt, permittantur a disciplina discedere, & libere diuagari sine magistro, custode, & reliquorum puerorum communi victu, & exercitatione. Vt alicubi factum est, habent post studia & obedientiam recreationes liberiores ætati conuenientes, & profellioni: ad laxiora ne dimittantur.

De seminariis, vbi diœceses tenuitate laborant, Tridentino Concilio statutum est, vt ad plurium prælatorum commoditatem, & plurium contributione commune aliquod seminarium constituatur. Cuius decreti auctoritatem sequentes, statuimus in tota Istria pro illius regionis episcopis vnicum, ac illud quidem commune seminarium institui pro communi religionis commodo ad cleri propagationem, & ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem.

XIII.

Maxima gubernii ecclesiastici pars & ratio viget, vt episcopus ecclesias, loca, & populos visitando perlustret, & quæ accessu, fide dignorum testimonio, ipsa inspectione cognouerit emendanda, & corrigenda, corrigat, & emendet: Idcirco sacra Tridentina Synodo cautum est in omnibus, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum spectant; vt episcopi, quo aptius, quem regunt, populum in officio, & obedientia contineant; ius, & potestatem habeant, etiam tamquam sedis apostolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, & exequendi iuxta Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. Nec in his, vbi de visitatione, ac morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio,

Concil. Tom. 36.

Nnnn ij

seu querela, etiam ad sedem apostolicam interposita, executionem eorum, quæ mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediatur, aut suspendatur.

Debent autem episcopi suam diocesim per seipso, aut, si legitime impediti fuerint, per suum vicarium generalem, aut visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem visitare; ita tamen, ut biennio per se, vel visitatores suos visitatio compleatur.

Sit autem visitationis scopus visitantibus propositus, ut sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducant; bonos mores tueantur, prauos corrigant; populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendant: in quo ad paternam episcoporum caritatem, Christianumque zelum pertinebit; omnes amplexari, ut modesto etiam contenti equitatu, ac famulatu quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem absoluant, omnia exquirant, caute audiant; non facile admittant, aut probent: ita tamen quæ afferuntur, recipiant, ut nec fidem habeant, nec fidem denegent: duce vero Christiana prudentia probent, quæ vera, quæ recta, ac sincera sunt: quæ commentitia, calumniisque infecta, aut dolo, dispiciant: ut, qui semel detulit, non iterum, ut deferat, spe commodi vlla ducatur.

Cum ad visitationem egredi episcopus animum induxerit, parumper seipsum colligat, ac meditetur profectio- nis suæ causam: si enim cogitatione perspexerit, se aliorum vitam, mores, actiones examinandas suscipere, ut corrigat, emendet, restituat: certe ipse satis intelliget, a domo & familia sua visitationem instituendam, cuius exemplo vel tacitus prædicabit reliquis Christianas virtutes: ut, si domum, & familiam non bene compositam, otio, & leuitate diffluentem pro negligentia aliis præbuerit videndam; fructum vniuersæ visitationis perdidit, quod licet videatur simplici quodam sermonis contextu propositum, ad duo tamen, quæ maxima sunt in hoc genere, pertinebunt.

Primum est, ut talem se forma vitæ, famulatus, & familiæ modestia episcopus præbeat, qualem habere populus exemplaris ad imitandum propositi loco possit.

ANNO
CHRISTI
1596.

Alterum pertinet ad ipsam visitationem: quid enim si episcopus castitatem, modestiam, pietatem, omnes Christianas virtutes indicat, prædicet, inculcet; in domo vitia vigeant, perulantia, lasciuia, temeritas? quod si suos correxerit, ac bene composuerit, omnes in Dei opere adiutores habebit.

Æquum est, vt visitatio, cuius vis est ad ordinem restituendum instituta, certam quamdam methodum habeat: ac, vt scripsit Psalmographus: *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam barbam Aaron, & in oram vestimenti eius:* a capite incipiat, & in membra constituta quadam norma progrediatur ac diffuat.

Visitationis ordo sit, vt, cum fieri potest, primo ciuitas visitetur, deinde diœcesis: in ciuitate vero ecclesia cathedralis, tum collegiata, deinceps parochiales omnes: ac, vt a matre pendent reliquæ ecclesiæ forma, imitatione, ritu, ita ratio suadet, vt clerus vniuersus, qui visitatione ciuitatis comprehenditur, euocetur, & assistat, ac rationem addiscat reformationis. Perfecta ciuitatis visitatione in opida, castra, pagos, villas exeundum. Item beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuo vnita, & annexa reperiuntur; singulis annis visitentur, & solícite prouideatur, vt per idoneos vicarios, etiam perpetuos, nisi pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, cum congrua fructuum assignatione super certa re assignanda, deputatos, seu deputandos animarum cura laudabiliter exercentur.

Item ad episcopos pertinet, ecclesias quascumque quomodolibet exemptas auctoritate apostolica singulis annis visitare, & opportunis iuris remediis prouidere, vt, quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime fraudentur, appellationibus, priuilegiis, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus non obstantibus: quæ omnia Concilii Tridentini decreto explosa fuerunt. Præterea capellas quascumque, & ad diuinum cultum dedicata oratoria, in quibus Missæ sacrum celebratur: item ho-

spitalia, & pia loca visitare episcopi non omittant: & in iis emendanda, & restituenda restituant, & emendent.

ANNO
CHRISTI
1596.

Quia in diœcesi quæcumque ad Dei cultum spectant, ab ordinario curari, atque iis, quæ oportet, prouideri æquum est: idcirco sacra Tridentina Synodo statutum est, vt episcopi commendata monasteria, etiam abbatias, prioratus, & præposituras nuncupatas, in quibus non viget regularis obseruantia; nec non beneficia tam curata, quam non curata, sæcularia & regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, etiam tamquam sedis apostolicæ delegati annis singulis visitent, curentque congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, vt, quæ renouatione indigent, aut restauratione, reficiantur: & cura animarum, si qua illis, vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia recte exercentur. Quod si in eis regularis vigeret obseruantia, prouideant episcopi paternis admonitionibus, vt eorum regularium superiores iuxta eorum regularia instituta debitam viuendi rationem obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant, ac moderentur: quod si admoniti intra sex menses non visitauerint, vel correxerint, tunc episcopi etiam vt sedis apostolicæ delegati eas visitent, & corrigant, prout ipsi superiores facere possent, ac deberent.

Ac ne ecclesiis sæcularibus, quæ nullius diœcesis appellantur, deesset ea, quæ interdum desideratur, prouisio, & subsidium; sacra item Tridentina Synodo statutum fuit, id quod episcopi solícite perficere curabunt, vt ipsi, quorum cathedralis ecclesia proximior est, si id constet, tamquam sedis apostolicæ delegati dictas ecclesias, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur, visitare non omittant: aut ille episcopus, quem semel in Concilio prouinciali prælatus illius loci elegerit.

Ac ne quisquam clericus cuiusuis alterius priuilegii prætextu censeatur tutus, quo minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit, eodem sacro Concilio Tridentino episcopis, qui in suis ecclesiis resederint, tributum est, vt qualitercumque exemptos, qui alias suæ iurisdictioni subessent, de illorum excessibus, criminibus & delictis quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitatio-

ANNO
CHRISTI
1596.

nem tamquam ad hoc sedis apostolicæ delegati corrigendi, & castigandi facultatem habeant.

Quod vero in munere pastorali exequendo patres, qui Tridentino Concilio interfuerunt, episcopis præscripserunt, vt aliquid propositum haberent, quod intuerentur, & sequi in reformandis moribus possent, hoc nos in memoriam reuocare præfenti constitutione decreuimus, vt oculis illorum obuersetur, & omnino hæreat. Meminerint ergo episcopi, qui subiectos regere, & in vitæ, ac morum honestate continere volunt, se pastores, non percussores esse, atque ita præesse subditis oportere, vt non eis dominantur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur: quos tamen si quid propter humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis obseruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, & patientia: cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam auctoritas: plus exhortatio, quam comminatio: plus caritas, quam potestas. Sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est, vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conseruetur: & qui correcti fuerint, emendentur: aut, si respiscere noluerint, ceteri salubri in eos animaduersionis exemplo a vitiis deterreantur, cum sit diligentis & pii simul pastoris officium morbis ouium leuia primum adhibere fomenta: post, vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora & grauiora remedia descendere: sin autem nec ea quidem proficiant, illi submouendi; ceteras saltem oues contagionis periculo liberare.

Visitantis episcopi munus est, prædicatione verbi Dei populos ad omnes virtutes Christianas animare, & incendere, sacramentum confirmationis ministrare, ecclesias & altaria, si qua fuerint vel consecranda, vel reconcilianda, consecrare, seu reconciliare: paramenta, corporalia, calices, & alia, quæ benedictione egent, & ad cultum sacrum destinata sunt, benedicere: sacrificiis, & ecclesiis vel resarciendis, vel ornandis, vel etiam instruendis intendere, de

cura animarum recte sustinenda inuestigare, ecclesiasticorum diligentiam excitare, & corripere; mores illorum opportunis remediis emendare; omnia denique efficere, vt sacramentorum ministerio, sacrorum frequentia, verbi Dei prædicatione, & salutaribus monitis, exemplo denique vitæ populus instituatur, & in viam cælestium mandatorum prouehatur, nec omittant episcopi populi vitam inuestigare, deuotionem, & refrigescentem caritatem ad bonum reuocare; præceptorum diuinorum auctoritatem inculcare: vsurariorum, concubinariorum, sacrilegorum piacula, & vitia insectari, vt resipiscant per gratiam Dei, & melioris vitæ rationem ineant. Quia vero particularia, quæ iis, quæ vniuerse prædiximus, continentur, quo enucleatius inspicientur, eo fortasse fructuosius visitatoriæ actioni prodescent, statuimus libellum tamquam memorialem pro visitatione singularum dioceseon prouinciæ Aquileiensis edendum esse, quo particulatim omnia, quæ visitatione promouenda sunt, tam necessaria, quam opportuna contineantur: ad quem conficiendum quia multa sunt, & varia, & vndique ex tota prouincia colligenda; reuerendissimos coepiscopos nostros requirimus, vt singuli aliquid hoc de genere conficere, & nobis, cum primum licuerit, mittere velint, vt inde communem quamdam visitandæ prouinciæ methodum habeamus, & in tota sit prouincia bene constitutum, quod ad singulas illius partes sit accommodandum.

De visitatoribus inferioribus, aut archidiaconis, aut deputatis a capitulis, seruetur quod in Concilio Tridentino constitutum est, de ipsorum approbatione, notarii assumptione, rationis eorum, quæ visitatio complexa est, redditione, depositionis testium, & omnium actorum exhibitione, vt inspiciantur ea quæ inferiores agunt, indicunt, præcipiunt, an cum ratione conueniant, & cum episcopalis visitationis præscripto, & constitutionibus, quæ in Synodo editæ sunt, consentiant.

Pro visitatione notariis non permittendū vt quidquam vel sponte oblatum accipiant; procuracionem vero modestam exhiberi (vbi consuevit) curent episcopi; ne grauis, onerosa sit visitatio; quæ oneribus leuare, fasciculos impietatum soluere, expiare omnia debet. In iis vero locis,
seu

ANNO
CHRISTI
1596.

seu prouinciis, vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant; ibi id seruetur. Si quis autem contra sacri Concilii Tridentini præscriptum aliquid accipere præsumpserit, in eum erit iuxta eiusdem Concilii sanctionem grauitè animaduertendum.

X I V .

FESTOS dies in honorem Dei, & sanctorum eius institutos ad gratias Deo agendas de beneficiis, quæ a liberalissima eius manu accepimus, veniam peccatorum petendam, & opem diuinam implorandam seruari decet, vt omnium sæculorum memoria, etiam veteris testamenti pagina contestatum habemus: quo magis debemus seruare nos, qui in lucis veritate versamur, quam ii, qui in vmbra futurorum ante solis ortum sedebant. Tempus autem diei festi in audiendis concionibus, Missæ sacro, & diuinis officiis ponendum est; non in comestationibus: multo minus peracto prandio ad saltationes, & lusus declinandum; cum sit in ecclesiis ad horas vespertinas audiendas diuertendum, & nomen Dei concorditer, & deuote, vel silentii meditatione, vel vocis exultatione laudandum. Quod curabunt episcopi curatorum diligentia populis inculcari.

Cum vero festi dies, & alia dominico die in parochialibus ecclesiis populo denuntianda sint, parochis omnibus districte præcipiendum statuimus, vt in parochialibus ecclesiis omnibus dominicis diebus anni (non obstante quauis consuetudine contraria) Missam celebrent, & festos dies, vigilias, & tempora ieiuniorum populo promulgent, eundemque doceant, quæ seruanda, & quomodo seruanda sint: in eos autem, qui defecerint tam in Missa, quam in aliis, pœnis seuerioribus statuimus animaduertendum; populum vero monendum, & frequentius incitandum edicimus, vt dominicis saltem, ac festis diebus ad parochialem suam accedat, & ibi Missæ sacrum, & concionem audiat.

Abusu factum est, vt in pagis, sicubi festus dies venerit dedicationis ecclesiæ; qui solet idem in dominicum, aut alium diem festum incidere, curati, qui ab omni parte circumfistunt, ad festum dictæ dedicationis confluant, & po-